

KAZIMIERZ MACUR (1915 – 2001)
Dzieło i życie. Przyczynek do historii
konserwacji zabytków w latach 1936-2000

Publikacja książki „Kazimierz Macur – Dzieło i życie..” jest ważna dla dokumentowania wiedzy o dokonaniach konserwatorskich w Polsce w XX wieku, jak również z powodu utrwalenia ważnych dla Gdańska postaci związanych z odbudową zabytków miasta po drugiej wojnie światowej. Oba powody, równie ważne, mają ponadto szersze tło związane z toczącymi się w XX wieku dyskusjami nad Kartą Ateńską (1931) i Kartą Wenecką (1964) określającymi reguły ochrony zabytków i stosunek do rekonstrukcji dzieł architektury, co w świetle zniszczenia miast polskich, w obu wojnach, wywołało szeroką dyskusję i konieczność sprecyzowania polskich zasad w tym zakresie.

Kazimierz Macur, absolwent Państwowej Szkoły Technicznej w Wilnie imienia Józefa Piłsudskiego, oraz Politechniki Gdańskiej wpisał się swoją twórczością architektoniczno – konserwatorską w nurt wspomnianych dyskusji, dokonując w Gdańsku najpoważniejszych rekonstrukcji budowli kościelnych, municypalnych i patrycjuszowskich. Bez wątpienia należał do najwybitniejszych architektów – konserwatorów w latach 1946 - 2001.

Rozpoczął prace konserwatorskie jako technik budowlany w Wilnie, pod kierunkiem takich luminarzy polskiego konserwatorstwa i muzealnictwa jak profesorowie: Jan Borowski, Stanisław Lorenz, Jerzy Remer. Ówczesne jego prace i projekty związane były z odbudową zamku w Trokach oraz inwentaryzacją i konserwacją zabytków wileńskich. Ten wątek dokonań w świetle kształtującej się polskiej myśli konserwatorskiej, opartej o naukowe zasady, uciekającej od romantycznej wizji ochrony zabytków wykształconej w XIX wieku, jest ciągle słabo udokumentowany. Wspomnienia K. Macura zilustrowane pracami z tego czasu naświetlają nie tylko ówczesne priorytety konserwatorskie ale również w dużym stopniu stosowaną metodologię.

W styczniu 1945r. opuścił rodzinną Wileńszczyznę, odszukany przez prof. Jana Borowskiego, w połowie 1946r. został zatrudniony w kierowanej przez niego pracowni architektoniczno - konserwatorskiej, a następnie w utworzonych przez prof. Zachwatowicza Pracowniach Konserwacji Zabytków. Najwcześniejszy okres odbudowy Głównego Miasta w Gdańsku ciągle stanowi interesujące pole badań i dociekań. Przyjęte reguły konserwatorskie wyznaczające kierunek rekonstrukcji i odbudowy Gdańska omówili w kilku publikacjach J. Stankiewicz i R. Szermer, pozostawiając jednak wiele zagadnień do dalszych badań i uściśleń. Nie wyczerpały go wspomnienia budowniczych Gdańska opracowane przez I. Greczanik i I. Trojanowską, czy ostatnia publikacja M. Gawlickiego pt. *Zabytkowa Architektura Gdańska w latach 1945-1951*. Na wiele pytań, jakie dziś sobie stawiamy w kwestiach autorstwa niektórych projektów i artystycznych dekoracji zdobiących elewacje budynków Gł. Miasta nie jesteśmy w stanie znaleźć odpowiedzi ze względu na brak dokumentów.

Z tego punktu widzenia książka wspomnieniowa Kazimierza Macura jest bezcenna. Znajdujemy w niej kalendarium prac projektowych architekta. W usystematyzowany sposób autorzy K. i A. Macurowie opowiadają o ratowaniu dzieł architektury, a także o przywracaniu sylwecie miasta jej znaków identyfikacyjnych jakimi bez wątpienia są wieże i hełmy. Ta część książki stanowi cenny materiał dla opisu odbudowy Głównego Miasta i ważny przyczynek do historii konserwatorstwa polskiego, również poza granicami naszego kraju.

Kresowanie odnajdą w niej także interesujące informacje o losach rodziny zmuszonej do opuszczenia stron rodzinnych, a także opis sentymentalnych podróży do kraju dzieciństwa, które jako przymusowi pielgrzymi powielamy w swoim życiu.

Na koniec należy zwrócić uwagę na wielki walor edukacyjny tej książki dla szerokiego grona architektów i konserwatorów dzieł architektury.

Talent plastyczny Kazimierza Macura ujawnia się nie tylko w precyzyjnym kreśleniu dekoracji i elementów wystroju artystycznego budowli, ale także w przestrzennym widzeniu architektury, której porządek opiera się na zasadach kształtujących epoki i style. Dziś, gdy programy komputerowe wyręczają architektów z mozolnego rysowania i kształtowania przestrzeni, projekty rekonstrukcji hełmów z przekrojami wzdłużnymi i poprzecznymi, w całości wykreślane odręcznie przez Kazimierza Macura, muszą budzić podziw i respekt. Na podkreślenie zasługuje także dociekliwość badawcza K. Macura. Jego projekty opierają się zawsze o rzetelne badania archiwalne i ikonograficzne, czasami wykonane przez historyków sztuki, często prowadzone samodzielnie, lub poszerzane w celu dogłębnego poznania stylu epoki lub ukształtowanego przez nią detalu architektonicznego.

Ta książka to wyczerpująca lekcja na temat rzetelnego traktowania zawodu architekta – konserwatora.

Czillejenn